

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 47156. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Til Maria opptagelsesfest. — Kjenn din religion. — Kristendommen og kunsten. — Katolsk bibliografi. — Katolsk kristenliv.

„Hvem er denne som kommer fra Libanon?“

Til Maria opptagelsesfest.

Maria opptagelsesfest er den himmelske mors seierrike fest. Den er kronen på alt det som Maria priser Gud for, idet han har «sett ned til min ringhet og gjort store ting med meg».

I alle de årene etter Kristi himmelfart levde Maria for å støtte hans Kirke på jorden, men vi kan tenke oss hvor hennes liv må ha vært en eneste brennende lengsel etter ham — hennes sønn og hennes Herre og Gud. At alle som omgav henne så opp til henne med den største ærefrykt sier seg selv, og det er underfullt det den gamle tradisjonen forteller om hennes død: det legem som hadde båret all verdens Frelser kunde ikke dele skjebne med andre menneskelegemer, men måtte på særlig vis tas vare på, som hennes sjel på særlig vis var blitt skjernet for syndens angrep. Den hl. Johannes av Damaskus beretter at apostlene var forsamlet om Guds mor da hun døde. De la henne i en ny grav i nærheten av Getsemane — og i tre dager hørte de med undren den skjønneste sang tone ut fra den — stemmer så rene og klare at de umulig kunde tilhøre mennesker, bare engler kunde synge slik. Da de tre dager var gått forstummet sangen og da åpnet de graven. Den var tom! Bare likklærne lå tilbake — legemet selv var borte. Og derav sluttet de at Guds mor var ført heim til sin himmelske sønn, med sjel og legeme, i stedet for å bli underkastet forgjengelig- hetens lov. I henne bodde evigheten i all sin fylde allerede fra begynnelsen av.

At dette måtte bli feiret som en av Kirkens store høgtider sier seg selv, og vi vet at det er skjedd like fra den aller første tid av. Ti Kirken har fra første stund av forstått Kristi fødselsmysteriums betydning for menneskelivets foreteelser, og det er morkallets hellighet som får sin kroning gjennom de mange Mariafester. Og når det av Kirkens

motstandere hevdes at det var den, var kristendommen altså, som fornedret kvinnen og gav henne uverdige eksistensformer gjennom århundrer — er det all grunn til som svar å peke på den plass en kvinne, Guds mor, har i vår hellige Kirke og som kulminerer i den begivenhet vi feirer med hennes opptagelsesfest.

Men selv om det kan være vel og bra at vi feirer Mariadagene, så er det enno viktigere at Maria-tanken — alt det hun representerer — kan som det står i dagens epistel: «slå rot hos mine utvalgte». Hvis vi skal samle hva dette innebærer i et eneste brennpunkt må det bli i ordene fra dagens evangelium: «Men ett er nødvendig!» Og så bli klar over hva dette nødvendige er og hvor det er å finne.

I Marias hjerte var det ingen tvil: «Se, jeg er Herrens tjenerinne».

Hun visste at det største av alt på jorden er å tjene — og hun hadde viljestyrke nok til å virkeliggjøre i handling det hun erkjente i sitt sinn.

Derfor var hun en helstøpt personlighet — derfor kunde hennes sjel, hennes sinn, ikke skilles fra hennes virkeinstrument, hennes legeme. Denne fullstendige harmoni er det som symboliseres av englesangen i graven —

Men la oss spørre oss selv:

hvordan vil de toner bli som vil lyde i vår grav? Var det ikke gagnlig å ta opp til overveielse no denne Maria opptagelsesfest, hvor langt vi er fra Libanon — og så forsøke om vi ikke med Guds hjelp kunde komme idealet nærmere: «mitt oppholdssted er i de helliges forsamlinger» —?

«Viljen ser Vårherre på —»

Først da kan vi si at vi i ånd og sannhet feirer en av Kirkens største høgtider.

Kjenn din religion.

Av A. J. LUTZ. O. P.

G. Fortjenesten.

Alt det vi tenker, vil og gjør i nådens stand, med den hensikt å gjøre Guds vilje, er fortjenstfulle gjerninger, dvs. de gir oss krav på lønn. «For han vil gjengjelde hver og en etter hans gjerninger, med evig liv dem som holder ved i god gjerning og søker etter herlighet og ære og uforgjengelighet, men med vrede og harme dem som strir imot og ikke vil tro sannheten, men gir seg over til urettferdighet (Rom. 2, 6. 7. 8). «Gjør alt hva de gjør, av hjertet, som for Herren og ikke for mennesker; for de vet at av Herren skal de få arven til vederlag» (Kol. 3, 23. 24). «For Gud er ikke urettferdig, så han skulde glemme deres gjerning og den kjærlighet som de har vist hans navn når de har tjent de hellige og enda gjør det (Hebr. 6, 10). «Legg derfor, brødre, så meget mer vinn på å sikre deres kall og utkåring ved gode gjerninger; for når de gjør det, vil de ikke noensinne komme til å synde» (2. Pet. 1, 10). Apostlene taler på Herrens egne vegne. «Salige er de fattige i ånden; for himmelriket er deres Gled og fryd dere; for deres lønn er stor i himmelen» (Matt. 5, 3. 12). «Den som tar imot en profet fordi han er en profet, skal få lønn som en profet; og den som tar imot en rettferdig fordi han er rettferdig, skal få den lønn som tilkommer en rettferdig. Og den som gir en av disse små, om så bare et beger kaldt vann å drikke fordi han er disippel, sannelig sier jeg dere: han skal ikke gå glipp av sin lønn» (Matt. 10, 41. 42).

Mot den katolske lære om de fortjenstfulle gjerninger vil annerledestroende gjøre gjeldende Herrens ord: «Slik skal de også si når de har gjort alt det de har fått befaling til: vi er unyttige tjenere; vi har gjort det vi var skyldige å gjøre» (Luk. 17, 19). Men de misforstår disse ord. Jesus kan ikke motsi seg selv. Hos samme evangelist leser vi: «Salige er de tjenere som Herren finner våkne når han kommer. Sannelig sier jeg dere: han skal binde opp om seg og la dem sette seg til bords og gå omkring og tjene dem» (Luk. 12, 37). Hvor høgt setter ikke Jesus de gjerninger vi gjør i overensstemmelse med Faderens vilje: «For den som gjør Guds vilje, han er min bror, min søster og min mor» (Mark. 3, 35). At vi skal betrakte oss som unyttige tjenere er en oppfordring til ydmykhet. Av oss selv kan vi intet, men med Gud kan vi alt det som Gud tilskynder oss å gjøre. Vi gjør det ikke av en indre nødvendighet som om nådens liv skulde oppheve vår viljefrihet, men vi vil det og gjør det, fordi Gud gir oss kraften til det. Og nettopp det at de gode gjerninger framgår av det guddommelige livsprinsipp som er den helliggjørende nåde, gjør at de er gode og verdifulle. Hvordan

kunde de være blottet for verdi når de er «gjort i Gud» (Joh. 3, 21), når de blir planlagt og besluttet i sjelens helligdom, i samfunn med Gud Fader, Sønn og Hellig And, som har tatt bolig i oss!

Andre motstandere av den katolske lære om fortjenesten, henviser til Jesu ord mot fariseernes gjerningshellighet. Også disse er på villspor. Når Jesus fordømmer fariseernes gjerninger, så er det nettopp fordi de ikke var gode, men gjort av smålig egenkjærlighet. Er hensikten ren, så fortjener gjerningen sin lønn. «Pass på at de ikke gjør deres gode gjerninger for menneskenes øyne, så de skal se dere; for da vil de ikke få lønn av deres Fader som er i himlene» (Matt. 6, 1).

Imidlertid er det ikke nok at våre gjerninger er gode, for å gi oss krav på en lønn. For det at vi har krav på lønnen er det samme som at Gud er blitt vår skyldner. Gud kan ikke skyldes oss noe i ordets egentlige betydning, all den stund det gode vi eier og kan, er hans gave. Allikevel blir han på en måte vår skyldner, fordi han selv har no engang innrettet frelsesordenen slik at det evige liv skal være lønn. Han blir altså sin egen skyldner. Han skylder seg selv å overbevise den orden han har fastsatt. «Og han sa til dem: Gå de også bort til min vingård, og jeg skal gi dere hva rett er» (Matt. 20, 4).

Slik ble evangeliet og apostlene fra begynnelsen av forstått av de hellige kirkefedre. Allerede martyren Ignatius (1. årh.), forsikret de troende at de «planter den himmelske Fader har plantet, bringer uforgjengelig frukt» (Trall. 2, 1). At intet av deres velgjerninger går tapt, fordi Jesus er trofast (Smyrne 10, 1). «Jo større møyen er, desto rikligere er lønnen» (Polykarp 1, 3). Alle fedre i de følgende århundrer lærer det samme. «Den som her på jorden ærer og forherliger Herren ved gode gjerninger, skaffer seg selv til gjengjeld et overmål av herlighet hos den rettferdige dommer. Men da ikke hvilken som helst gave tekkes Gud, men bare den som blir frambåret med et rent hjerte, må vi først være Guds barn» (St. Basilius). «Er de rettferdiges gjerninger ikke fortjenstfulle? Jo, de er det, fordi de er rettferdige» (St. Augustin).

Men hvilken lønn fortjener vi? Ofte tillegger ikke-katolikker oss den mening at vi med våre gjerninger vil fortjene Guds nåde. Det er et grovt feilsyn. Vi kan ikke fortjene Guds nåde med våre gode gjerninger, av den enkle grunn at vi først må ha Guds nåde for å gjøre gode gjerninger. Nåden, både den helliggjørende og den understøttende, er en frivillig gave av Guds barmhjertighet. Kristus alene har fortjent oss den. Likesom vi blir født som mennesker ved livets naturlige gang, uten at vi selv kan gjøre

Kristendommen og kunsten.

Av msgr. K. KJELSTRUP

II.

For de gamle romere spilte kunsten en ubetydelig rolle. Den blir først i keisertiden et påklistret dannelsesmiddel som oppkomlingenes sønner henter fra de greske akademier. Den kjente schweizerbiskop *dr. Augustin Eggers* karakteriserer i et av sine ypperlige skrifter romerne på følgende måte: «Det er som skaperne av en mektig stat ledet av beundringsverdige lover som enno danner grunnlaget for folkeretten at romerne trer oss imøte. Den store rolle som det offentlige liv spilte i Roma så vel som i Hellas, skapte en felles sans for veltalenhet, men den overlegne styrke og fasthet som preget den i motsetning til Hellas, skapte en klassisk historieskrivning. Mens de greske statsmenn var fortrolige venner med filosofer og kunstnere, trer de store romerske statsmenn oss fortrinsvis imøte som talere eller historieskrivere eller som venner med slike.»

Det er en viss storladen verdighet over keisertidens byggekunst, men den lar en kald og uberørt, fordi den ikke umiddelbart er vokst fram av folkets egen natur som hos grekerne. Også tidens bildende kunst er åndløs. Folk mestret nok formen ved en fullendt teknikk — tenkt t. eks. på de pompeianske veggmaleriene — men penselens og meiselens førere manglet ildens dåp.

Slik var kunstens kår da kristendommen kom som

en veldig løpeild fra Østen og grep om seg for å vokse til et mektig ildhav.

Hvordan hadde ikke oldtidens tenkere grublet over tilværets gåter. Med krystallklar logikk hadde de hevdet, som den sunne fornufts postulat, tilværet til et høgre vesen, sjelens udødelighet, menneskelivets ansvar og naturlovens krav et liv i selvfornektende streben etter dyden. Men lenger var de ikke kommet. Det måtte en guddommelig åpenbaring til for å gi svar på hva menneskesjelen trenger til å vite for å kunne innrette sitt liv etter de evige lover. Og denne åpenbaring kom i Jesus Kristus.

Kristi Kirkes liv var likevel i førstningen stille og skjult for den store verden. «Katakombene,» sier en åndfull forfatter, «ble de løpegraver som kristendommen nærmet seg den hedenske vantros bolverker gjennom og kastet forsvarerne tilbake stilling for stilling, inntil den med Konstantin den store stiger opp til lyset og dagen og seierrikt planter korset over verdens hovedstad.»

Liksom kristendommen stilte hittil uhorste fordringer til den enkelte, således stilte den også opp et nytt ideal for kunsten, et ideal høgt over det hittil kjente, et krav til det sjelelige innhold som var langt strengere enn det Sokrates hadde stilt.

I denne motsetning mellom den hedenske og kristne

noe til det, således blir vi født som Guds barn, fordi Gud gjenskaper oss i sin Sønnens bilde. «For av nåde er de frelst ved troen, og det ikke av dere selv, — for det er en gave fra Gud, — ikke av gjerninger, så ingen skal kunne rose seg selv. For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger som Gud forut har gjort rede, så vi skal ferdes i dem» (Ef. 2, 8. 9. 10). Våre gjerninger er altså ikke årsak til Guds nåde, men en virkning av den. Heller ikke kan vi fortjene omvendelsens nåde, når vi ved synden har mistet Guds vennskap. Heller ikke er det vår egen fortjeneste, men Kristi, når vi trofast holder ut inntil døden. Men har vi engang fått nådens liv og så lenge vi bevarer det ved å stå imot synden, så fortjener vi etter Guds anordning den lønn Gud selv har besluttet å gi oss for det gode vi gjør. Denne lønn er den evige salighet. «Hans herre sa til ham: Vel, du gode og tro tjener! Siden du har vært tro over lite, vil jeg sette deg over meget; gå inn til din herres glede» (Matt. 25, 21). «Gjør alt hva de gjør, av hjertet, som for Herren og ikke for mennesker; for de vet at av Herren skal de få arven til vederlag. Tjen Herren Kristus.» (Kol. 3, 23. 24.) Denne tanke var apostelens store trøst under sine kamper og lidelser på jorden. «Så ligger no rettferdskronen ferdig til meg, og den vil Herren, den rettferdige dommer,

gi meg på hin dag, men ikke bare meg, men også alle dem som elsker hans gjenkomst» (2. Tim. 4, 8).

Men alt under vårt jordiske liv mottar vi en lønn. Den består deri at selve nådens liv får en tilvekst av kraft, at vårt vennskap med Gud utdypes, at tro, håp og kjærlighet blir mer levende og at sjelen blir alltid mer villig til å la seg lede av den Hellige Ånd. «Nådens liv fortjener å bli forøket forat det ved å bli stadig rikere kan fortjene å oppnå sin fullkomne utfoldelse (St. Augustin). «Men ved å øve sannheten i kjærlighet skal vi i alle måter vokse i ham som er hodet, Kristus» (Ef. 4, 15). «Hver gren på meg som ikke bærer frukt, den tar han bort, og hver den som bærer frukt, den rensar han, så den kan bære mer frukt» (Joh. 15, 2). I grunnen er det en og samme lønn vi får i himmelen og allerede på jorden, nemlig Gud selv. I himmelen vil vi eie Gud ved å skue ham åsyn til åsyn, på jorden meddeler han seg til sjelen ved et alltid inderligere vennskap, om enn i mysteriets dunkelhet. Men etter hvert som sjelen blir dypere rotfestet i Gud, utfolder dens liv seg. Gud som skapte det, gjenskaper det stadig på nytt inntil mysteriet forvandler seg til salighetens klare dag. «De rettferdiges sti er likt et strålende lys som blir klarere og klarere til det er hoglys dag» (Sal Ordspr. 4, 18).

A. J. Lutz.

kunsts innhold ligger nettopp *det nye*. Grekerne hadde gitt kunsten dens formelle avslutning. Her kunde kristendommen ikke nå videre. Det ble derfor først og fremst innholdet den kristne kunstner var opptatt med. «Kristendommen,» sier den tyske kunsthistoriker *dr. Richard Kralik*, «er den eneste faktor som har opptatt den antikke litteratur og kunst i seg og ført den videre. Alle senere stilarter er jo ikke annet enn den konsekvente omdanning, fornying og variasjon av antikken i kristendommens ånd.»

Hva innholdet angår, ble altså bruddet med antikken fullstendig. Men i selve framstillingen var den kristne kunst i lengere tid nødvendigvis avhengig av den hedenske. Hvem som har ofret katakombene et grundigere studium har ikke lagt merke til dette?

Om dette sier den franske kunsthistoriker *Raoul Rochette*: «Ved de første skritt i katakombene befinner vi oss enno på oldtidens grunn. De kristne kunstnere viser seg så avhengig av den hedenske kunst at de til og med måtte låne motiver til de bibelske scener fra denne. Og der de ikke fant slike motiver, men måtte stå på egne bein, er deres arbeid i høgste grad ufullkomne, ja kan neppe overhodet kalles en kunstnerisk framstilling.»

Støttet til disse ord sier professor Kraus: «Likeså litt som det stod i de kristnes makt på en gang å frambringe et helt nytt språk, latin eller gresk, likeså umulig var det for dem å skape et nytt billedspråk. Men nye idealer fordrer nye uttrykk, og likesom kristendommen overalt hvor den fikk fotfeste, tilførte en gjennomgripende omdanning av landenes språk, således skapte den også nye former i kunsten eller modifiserte i alle tilfeller de gamle. Den kristne kunst måtte naturnødvendig fjerne seg lenger og lenger fra hedningenes forestillinger, og etterhånden skapte den da og en utpreget kristelig billedrekke som sluttelig førte til et fullstendig brudd med den hedenske kunst.»

Så vidt professor Kraus.

Den tidligere siterte kulturhistoriker *dr. Richard Kralik* offentliggjør i sin bok «Kulturstudien» en interessant undersøkelse angående personifikasjonen i den antikke og kristne kunst og påviser hvorledes kristendommen forstod å ta alt det verdifulle den fant i den antikke kunsten med seg, så intet vesentlig gikk tapt. «Likesom oldkirken,» sier han — «opptok den antikke filosofis idé-lære og bare avviste dens ufullkommenheter og utvekster, således opptok den også fra førstningen av den antikke kunsts personifikasjoner, dog således at den bare fastholdt deres allegoriske betydning.»

Det er tilstrekkelig her eksempelvis å minne om bruken av den allegoriske myte om Amor og Psyke på de oldkirkelige sarkofager samt om Herkulesmyten. At Amor og Psyke så ofte ble framstilt nettopp på sarkofager skjer utvilsomt fordi kunstneren i dette motiv finner et sinnbilde på den prøvelse og lutring sjelene må gjennomgå før de i det hinsides kan forenes med den guddommelige kjærlighet.

Om Herkulestypen skriver *dr. Kralik* at dens bruk er uuttømmelig. «Herkules' bedrifter er framstilt på St. Peterskirkenes gamle dører. Han danner ikke alene forbilde for Samson, men på grunn av hans opphold i sjøhyrets buk i kampen om Hefione og for Jonas og derigjennom for den oppstandne Frelser.»

Når vi likevel må hevde at den kristne kunst er vesensforskjellig fra den antikke, kommer dette altså av at vi skjeler mellom *teknikken og innholdet*. Det er en selvfølge at teknikken ikke kan spille noen rolle her, for de hedenske kunstnere har ikke tegnet, malt eller gruppert annerledes enn de kristne. Nei, hovedvekten må legges på bildets innhold. Og her er det vi møter nyere, høgre og renere idealer enn selv oldtidens store tenkere var i stand til å forme dem. Dette nye synet på kunsten kommer klarest til uttrykk hos middelalderens største tenker, *den hellige Tomas fra Aquino*, hvis gigantiske åndsarbeid den dag i dag må avtvinge den dypeste respekt og beundring. Han hevder nemlig at det skjønne hører inn under erkjennelsen, for pent kaller vi bare det som faller inn under anskuelsen — hva øyet ser og øret hører.

«Den legemlige skjønnhet,» sier han, «består i lemmenes harmoni og fargens ynde. På liknende måte beror den åndelige skjønnhet på atandel og handlemåte har det rette mål og er i overensstemmelse med åndens lys.»

Den sanne kunstners virksomhet består ifølge denne kristendommens største og mest geniale tenker, etter en stadig streben etter å feste tankens innhold i klare og rene former. Jo større herredømme han vinner over stoffet, dess større verdi får hans arbeider for menneskene. Kunstneren arbeider nemlig ikke for seg selv alene, men han har og sin oppdragende gjerning, og om han vil bli tro mot sitt kall, tør han på ingen måte unndra seg dette sitt ansvar. Kunsten er altså ikke bare til lyst — den har en opphøyet misjon å fullføre i de evige ideers tjeneste. Setningen «kunsten for kunstens skyld» kan altså umulig opprettholdes ut fra et kristent synspunkt.

Det er umulig i en kort formel å gi en karakteristikk av middelalderen. For middelalderen omspenner, som historikeren *Grisar* sier, «de forskjelligste kulturepoker gjennom det lange tidsrom av tusen rullende år. Den omfatter alle oksidentens land med den mest brogede mangfoldighet i folkenes anlegg — her den dypeste fornødelse og hist den herligste blomstring, en skueplass av undergang og liv der lys og skygge alltid veksler.»

Det er blitt fablet meget hos oss i Norden om middelalderen. Slagordet «den mørke middelalder» er blitt nær sagt et dogme. Våre nyere, upartiske historikere søker no å rette på denne urettferdighet. Hvor uhistorisk og ukorrekt vår oppfatning av middelalderen har vært, vil bl. a. framgå av den omstendighet at vi i alminnelighet har henlagt de beryktede hekseprosesser til middelalderens mørke, barbari og overtro, mens hekseprosessene i virkeligheten blomstret etter middelalderen og nettopp i de land der reformasjonen hadde fortrenget våre fedres tro. Jeg trenger bare å henvise til den danske professor *Troels Lunds* ypperlige skildringer av hekseprosessene i sitt monumentale storverk «Daglig liv i Norden i det 16. århundrede». Der han påviser at heksetroen og hekseprosessene fortrinsvis hører heime i tidsrommet etter reformasjonen og i de protestantiske land. Både i Norge, Sverige og Danmark flammert heksebålene etter reformasjonens innføring, og den første lutherske superintendent på Sjælland, biskop Petrus Palladius, oppfordret øvrigheten til å gå skånselsløst fram mot heksene. «På bålet med dem!» sier han og uttaler sin

Gottlieb W. Rieber-Mohn:

KATOLSK BIBLIOGRAFI

Ingen kan måle rekkevidden av det skrevne ord. Det sprenger vårt eget lille miljø og går langt utover de grenser vi kan trekke for vårt virkefelt, selv med den mest betydelige personlighet og uoppslitelige energi. Og det sprenger tiden, — det kan ferdes på underlige og ukjente og ellers uframkommelige veier lenge etter at vi er døde. Det er ingen forfatter gitt å konstatere de ytterste og siste virkninger av selv det mest betydningsløse lille skrift.

I dette ligger det skrevne ords store betydning for forkynnelsen og utbredelsen av sannheten. Selv med den beste vilje og den største oppofrelse vil vi som enkelt-individer og kollektivt som minoritet snart merke at det er vanskelig å få mennesker i tale utover våre egen lille krets. Det er meget riktig når det sies at vårt liv skal og må være den egentligste propaganda for det livssyn vi forfekter, men det er like sikkert, at uten

glede over at en hel hop nylig var blitt brent i Skåne. I Norge ble de siste heksene brent i 1632 — 100 år etter reformasjonens innføring.

En av våre egne ypperste litteraturhistorikere, professor *Fredrik Paasche*, holdt i 1924 under olsokstevnet i Trondheim, et overordentlig interessant foredrag om «Middelalderen og vi» hvor jeg her skal tillate meg å framheve enkelte uttalelser som har særlig interesse for vårt emne.

«Uttrykket «den mørke middelalder» går enno ofte igjen. Og det er selvfølgelig også så at det var mørkt i mange retninger i middelalderen. Men det var også nok av lys til at vi med like stor rett kan tale om den lyse middelalder, når vi først skal generalisere. Vi står kulturelt sett både på et hedensk og et kristelig grunnlag her i landet. De som innførte kristendommen foraktet ikke det som var av varig verdi i hedendommen, men overtok meget av det. Kristendommen har ganske rolig overtatt mange gamle kvad og minner fra hedendommen, og det taler om en liberalitet som tjener den tids menn til ære, at de hadde mot til å berge alt dette tvers gjennom trosskiftet.

Middelalderen ser overalt i naturen og menneskelivet sporene etter Guds herlighet og gjerninger. Vi kan således ikke finne middelaldersk vitenskap som ikke er gjennomtrengt av religionen. All litteratur er merket og gjennomtrengt av religionen, intet eksisterer for sin egen skyld, alt eksisterer for noe annet, nemlig for å vitne om Gud, og alt løper sammen i religionen. Vi har et minne om dette enno i mange gamle plantenavn.

Naturen var for de gamle gjennomtrengt av vitnesbyrd om Gud. Når vi i vår tid tenker naturvitenskapelig, så er det Gud som er satt i en utkant. I middelalderen er sammenhengen mellom naturen og det religiøse så sterkt festet at folk så noe av Guds allmakt i alt. Og likedan som de så sammenhengen mellom naturen og Gud har middelalderens folk også funnet sammenhengen mellom

det skrevne ord vilde bare et ubetydelig fåtall i det hele tatt få anledning til å ta våre tanker opp til prøvning. Det er det skrevne ord som i det store og hele skritt for skritt bringer annerledes troende dit, at der til slutt er bare én ting som skiller dem fra å gripe sannheten, én ting som intet argument kan erstatte: den gode vilje.

Kirkens propaganda og opplysningsvirksomhet har vært anlagt ut fra disse synsmåter, og i betraktning av de mange praktiske vanskeligheter, er det en imponerende mengde skrifter som er blitt sendt ut i løpet av disse knappe hundre års katolsk kulturvirksomhet i Norge. En skal huske at det naturlig nok har vært et slitsomt rydnings- og nybrottsarbeid i en mark som har ligget brakk i fire hundre år, mange ganger et rent Sisyfosarbeid som ikke syntes å gi noen, eller i hvert fall ganske forstemmende ubetydelige resultater. Slik er det, og slik må det være for at der en gang om ikke altfor lenge

sin ånd, det beste i seg og sin Gud, vi har mistet denne enhetens livsføring.

Når menneskene den gang kunde skape denne enhet mellom vitenskap og religion, mellom liv og død, må det erindres at det for den tids mennesker var vanskeligere å tvile enn å tro. Det var da lett å tro, det tjener til vår unnskyldning. «Jeg tror for at jeg skal forstå» var den gang teologenes valgspørk. Men i det 16. århundre tar sammenhengen til å brytes, bruddet i sammenhengen mellom vitenskap og religion inntreir, og vi har konflikten mellom tro og viten gående.

I vår tid legger vi så stor vekt på personligheten, på det individuelle. I middelalderen var dette likegyldig. Det var fellesskapet folk la vekt på. Det er derfor spørsmålet om ikke vi moderne mennesker har noe å lære av middelalderen likevel. For det er så at av personlighetens frigjorthet kommer det noe av hovmotets preg over mennesket. Men vi har slett ingen grunn til å være hovmodige. Knappt har vi funnet midler til å kunne fly — et problem som menneskene i århundrer har grublet over — før vi bruker det nesten utelukkende som mordvåpen.

Vi har godt av å gå tilbake til litt av middelalderens fellesskap. De veige verdier har middelalderen funnet bedre uttrykk for enn noen annen tidsalder. Derfor kan vi med rette tale om den lyse middelalder likeså vel som om den mørke. De gamle folk følte seg som grener på det samme treet. Og det er dette vi skulde lære mer av, vi skulde lære å føle mer av fellesskapet. Vi har bekjent oss til kristendommen i lange tider, men i virkeligheten er vi knapt begynt på den. Det vi kunde lære av de gamle å ta fatt, vi kunde lære litt mer av mot til fattigdom, til å vise eksemplets makt og litt mer av den stemning som får mennesket til å trække på ormer.»

Så vidt professor Paasche.

(Forts.)

skal kunne bli en rik høst av alt strevet i den første pionértid. Og om en med hensyn til katolsk forlagsvirksomhet og katolsk presse i Norge føler at der er for lite vingefang, så bør en så meget mer være oppmerksom på, at jo mindre tilfang vi har å øse av, desto mer nødvendig er det at det blir klokt utnyttet. Denne artikkelen vil stille spørsmålet om der ikke her enno finnes store og ganske nærliggende muligheter å realisere.

*

Det er ingen kunst å stille opp en helt fullstendig bokliste over norsk katolsk litteratur etter Kirkens gjeninnførelse i 1843, så meget mer som det meste av denne litteratur no er lett tilgjengelig rundt om i menighetenes boksamlinger, hos sokneprestene og i de private heimer. Mrg. K. Kjølstrup har som kjent i *Norvegia Catholica* gitt et klart og kortfattet utsyn over de viktigste skrifter og pastor J. Duin har i dette tidsskrift for 1943 i en mer detaljert og utførlig artikkelserie behandlet forrige hundreårs katolske litteratur i Norge. Men hvor interessante og grundige disse vurderende artikler er, så overflødiggjør de vel på ingen måte en systematisk bibliografisk fortegnelse, ikke bare over katolske bøker og skrifter, men også fullstendig liste over Kirkens omtale i norske tidsskrifter, og til en viss grad også i norske aviser. En slik bibliografisk oversikt vilde selvsagt gjøre en helt rasjonell utnyttelse av det foreliggende stoff ganske annerledes lettvent enn det no er tilfellet.

*

Hva er det vi trenger? Det kan sies med klare ord. Det er for det første en strengt systematisk ordnet trykksak som gir oss fullstendig opplysning om alle bøker og småskrifter, særtrykk o. l. som overhodet er utgitt fra katolsk hold. Det skulde det være en ganske smal sak å stille opp. Dernest en fyldig — ja helst uttømmende — tidsskriftindeks som registrerer alle artikler som hovedsaklig omhandler Kirken, både fra eget og fra fremmed hold, og endelig til slutt et register til våre mest kjente aviser, med angivelse av alt stoff av prinsipiell interesse som f. eks. polemikker, kildestoff til Vikariatets historie m. v. Hva tidsskriftstoffet angår, tror jeg man kan gå ut ifra at så godt som alt vilde være av interesse å få registrert, mens en i avisene etter min mening burde skjære vekk atskillig, som f. eks. nyhetsstoffet omkring pavestolen og dens politikk gjennom årene, og hva det polemiske angår, bare ta med det som kan samles inn under større, viktigere emner av utpreget prinsipiell betydning: Steinsvik-sak, Eskeland-sak, polemikk om jesuittparagrafen osv.

*

Har no eventuelt en slik trykksak såpass betydning at den er strevet og utlegget verd? Jeg tror ikke en skal måtte resonnerer lenge for å innse de fordeler den vilde by på. For bare å nevne én viktig ting, så vilde en slik liste automatisk gjøre katolisismen til et takknemlig studieobjekt for de mange ivrige studiesirkler rundt om i landet, som nettopp på grunnlag av slike litteraturfortegnelser bygger opp sine studieplaner. Videre kan en tenke seg hvilket system og hvilken orden det kunde komme inn i konvertittenes lesning om Kirken, både før og etter konversjonen. Før våre prester, både de utenlandske, som også kulturelt skal måtte akklimatisere seg mest mulig, og for våre norske, som må lide under

å være desorienterte etter 6—7—8 års fravær fra heimlandet, og må ta igjen det forsømte når de kommer heim, vil denne listen selvsagt spare uendelig mye møye og rådvillhet.

Og sist, men kanskje mest: Kan noen tvile på at denne bibliografien vilde være en ypperlig spore til systematisk lesning og studium av Kirkens vesen, historie, dogmer, dens forhold til andre trossamfunn og stilling i Norge i dag, og tusen andre interessante spørsmål for vårt interesserte katolske legfolk? Bare det, ved et håndgrep å kunne gjøre vårt eget «St. Olav»s tunge, uhåndterlige årganger lys levende ved å gi oss årstall og sidenummer på alle steder hvor vi kan lese om avlad, Pius XI, norrøne kristenkvede, biskop Offerdahl, Fiskerkapellet på Maihaugen, menigheten i Fredrikstad eller for øvrig hva som helst vi med noen rimelighet kan forlange!

*

Er det bare fagre ord og luftkasteller, eller ligger det virkelig innenfor rimelighetens grense å realisere? Som situasjonen no ligger an, skal det jo til og med måtte ligge godt og vel innenfor rimelighetens grense. Og det gjør det. Det som trenges her, er noen behjertede mennesker med litt øvelse i å anvende bibliografiske hjelpemidler, helst biblioteksutdannede, som innsær hvilken glimrende form for katolsk aksjon det kan ligge i dette.

Jeg skal ganske kort nevne noen av de hjelpemidler som foreligger, og for øvrig ytre håpet om at det må gi en eller annen blod på tann:

1. Norsk Tidsskriftindex 1918—1934. Her finner en *et utvalg* tidsskriftartikler for hvert år ordnet inn under bestemte emner. For de første årgangenenes vedkommende er utvalget under «Kristne kirker og sekter» (hvor Møderkirken befinner seg!) svært sparsomt, men i de seinere årganger blir det noe fyldigere, om ikke akkurat noe særlig representativt. En måtte altså gå igjennom tidsskrift for tidsskrift og årgang for årgang, men så begrenset som denne litteraturen er her heime, skulde det være i høy grad overkommelig for folk med litt øvelse i å behandle registre. Særlig fordi enkelte tidsskrifter og årspublikasjoner selv har latt utarbeide systematiske registre over lengere årrekker.

2. Norsk Bibliografisk Bibliotek. 1935—1941. Også her er det foretatt et sparsomt og heller ikke særlig skjønnsomt utvalg, men disse listene er allikevel verdifulle som en viss kontroll av det stoff en samler selv.

3. Avisenes registre. Enkelte aviser — men dessverre ytterst få — har selv latt utarbeide fullstendig stikkordregister til enkelte av sine årganger, særlig tenker jeg på det fyldige tilfang om Kirken som en finner i Morgenbladets utmerkede registre for 1930—31. Men for øvrig ligger nok den vesentlige del av arbeidet med denne bibliografien nettopp her i undersøkelsen av avisenes årganger, et arbeid som riktignok kan gå lett fra hånden med litt rutine, men som selvfølgelig krever en viss tålmodighet og energi.

4. Hva no endelig de katolske bøker og brosjyrer angår, så har vi her helt fullstendige og uttømmende hjelpemidler i Universitetsbibliotekets bokfortegnelser for hvert år, og det blir her således bare tale om et ekstrakt. Til slutt gjenstår så alfabetisering og klassifikasjon så en

KATOLSK KRISTENLIV -

Tilegnet alle konvertitter.

(Forts.)

In Eo, cum Eo et per Eo står det i messen på et meget helligt sted: *i, med og ved ham* — og ikke: «av oss selv ved hans hjelp.»

De tre mennesker kom seg og la sine sjeler i Guds hånd. Og den hånd skjelder aldri — hverken når den skjærer med kniven eller læger med salven!

XXIV

VED KORSETS FOT

Det er et ord vi ofte har hørt før vi ble katolikker. Det lød fra prekestolen, fra bøker, i personlig påvirkning, fra gatehjørner og torgene: «ved korsets fot!» Like fra de gripende og monumentale salmer til de rørende og sentimentale møtesanger var tonen stadig den samme: «ved korsets fot!»

Hvor meget eller hvor lite vi forstod av uttrykk som «frelse» og «omvendelse» så forstod vi at *det* som skulde skje med oss var at vi kom ned for korsets fot.

Så kom det store kaos hvor det gamle brast mens det nye enno var uklart. En periode av *nedbrytende erkjennelse* innen den *oppbyggende* enno var i sikte. Vi så bare feil, mangel på logikk, inkonsekvens, usikkerhet i vår tro.

Det med *korset* kom på avstand, skjultes i røyken fra dommedagsbålet — ilden som dømte både vår tro og vår ferd — omvendelsens flammer. Langsamt stod den nye tro som en fugl Fønix av asken da ilden sloktes. Stykke for stykke erkjente vi sannheten og så — at vi for det stykkevis og ufullkomne fikk det visse og evige.

Snart et lærepunkt, snart en tankeretning, snart en moralsk hjelp, snart en liturgisk skjønnhet — og alt dette smeltet sammen i det enno glødende hjerte til en enhet, en helhet: *katolisisme*.

Men den tone som var vår tidligste religiøse lengsels dypeste klang: korset — hva ble det av den i det nye?

Utadtil var det fort å se at vi kom i et overordentlig nært forhold til *korset*. Hvor sees korsets tegn, hvor finnes det, hvor brukes det, hvor æres det som i Kirken? Kan vi tenke oss en morgen begynne og en kveld slutte uten det? Kan vi tenke oss en stue, en sal, et lokale uten det?

får orden i det innsamlede stoff, — et systematisk register hvor stoffet er ordnet etter *emner* og et alfabetisk register over *forfatternavn* vilde her gjøre bibliografien lett brukbar.

Jeg har hørt si at avdøde Mgr. Snoeys engang ytret ønsket om en slik oppstilling av alt det verdifulle stoff som i årenes løp er hopet opp i våre egne og andres trykksaker, og for en stor del overgitt til glemselen. Jeg tror jeg vet hvilken parole han vilde ha gitt de tjenestevillige og interesserte. Kan noen i det hele tatt tvile på det? Go ahead!

Kan vi tenke oss en bønn begynne eller slutte uten det? i noe annet tegn enn det? Det er det synligste uttrykk for Kirkens indre.

Men no *innadtil*? For ytre tegn *kan* jo være tomme fakter — hva dekker det over *innadtil*?

Det kan også sies således: det var ikke korsets *tegn*, men korset *selv* vi skulde på kne for. Det var ikke et *symbol*, men en *realitet* vi søkte. Fant vi den?

Tusenfold! vil *den* svare som gjennom det ytre i Kirken har nådd det indre — *den* som er gått fra *formen* inn til *innholdet*.

Mange konvertitter hvis sinn og sjel ikke er dype, men hvis sanser er våkne vil for en tid ha stanset opp ved det ytre: melodien og ikke teksten — symbolet og ikke realiteten — seremonien og ikke bønningen bak den — kirkehuset og ikke Kirken — evighetslampen og ikke høsten — troens lettelse og ikke troens oppdragelse — syndsforlatelsens bekvemmelighet og ikke botens brodd — Kristi klær og ikke Kristus selv — — —

Men lenge kan ingen konvertitt bli stående der. «Vår Gud er en fortærende ild», sier St. Paulus til hebreerne. Snart vil den ild brenne gjennom skallet, gløde og smelte. Enten no en konvertitt må gjennom dette eller han med en gang nådde målet: vi må alle *ved korsets fot*.

Skriftemålet — er det annet enn å knele ved korsets fot hos Jesus og bekjenne vår skyld for ham og høre hans tilgivelse? Hva er det annet enn synderen ved Golgata? Presten er bare der fordi Jesus selv har satt ham der, og han har ikke annet å gjøre der enn på Jesu vegne å høre synderens ord og så rekke ham det blod som renser sjeler.

Ikke *talen om* «å knele ved korsets fot», men den *realitet* å knele der! Ikke i bilder og sjelelig — men håndgripelig .og reelt.

Den hellige messe — er det annet enn å knele ved korsets fot, enn å overvære det evige korsoffer, det uopphørlige offer, den fortsatte frelsesgjerning.

Stabat Mater — og de fromme kvinner og hovedsmannen og den elskede apostel og jødernes skare — ja, men ikke mindre nær kneler *den* under korset som overværer en messe slik en messe *bør* overværes. Samme Frelser, kledd i kjøtt eller kledd i brød — samme synder, om jøde eller kristen — samme offer, om Langfredag eller i dag. Ikke et fjernt oversanselig forhold til korset som det anes av skriften eller kjennes fra vitnesbyrdet, men et reelt, håndgripelig forhold til korset som det står plantet i jorden den dag i dag.

All vår bønn, alle våre seremonier og symboler, alle våre skikker og former — alt leder fra det ytre inn til Kristus, alt uttrykker *ham* utadtil.

XXV

MINIMUM OG MAKSIMUM

Det er bra noen tid etter sin konversjon da å rette det spørsmål til seg selv: fikk jeg ikke bare det jeg

søkte, men fikk jeg *alt*, fikk jeg det mest mulige ut av den?

Gud har gitt meg evner og Gud har gitt meg gaver. Evnene kan jeg gruppere om *tanke, følelse og vilje* — gavene er både de naturlige gaver: liv, helse, opphold, ytre kår, og de overnaturlige: troen, den fulle sannhet, nåden i dens mange former, overnaturlig ledelse, særlige gaver til hjelp for min religion.

Har no disse gaver inngått en så *organisk* kombinasjon med mine evner at det hele har båret rik frukt? Eller kunde det være kommet mer ut derav? Kunde jeg ha brakt mer ut av de meg betrodde «talenter»?

Det er mange som er tilfrets med et *minimum*. Når jeg tror hva jeg *skal* tro til salighet så er den sak i orden. Når jeg lever etter Guds bud samt angrer, skrifter og forbedrer meg fra mine overtredelser så er den sak i orden — — —

Når jeg gjør min plikt, ber mine daglige bønner, passer min søndagsmesse og min påskeplikt så er den sak i orden — — —

Mer fordres det jo ikke. Ingen kan kreve *mer* av meg. Hvorfor skal jeg anstrenge meg?

Av forskjellige grunner, kjære *minimalist*!

For det første, fordi det første bud ikke lyder: «Du skal avfinne deg med Herren din Gud på billigste måte» — men: «Du skal *elske* Herren din Gud av *hele* ditt hjerte, sjel og sinn og av all din styrke!»

Prøv å sammenholde den velbehagelige selvtilfretshet med dette bud — det er en merkelig kjærlighet som er nøysom. —

For det andre: fordi du har fått en ekstraordinær gave, konversjonen, som gjør alt nytt og tiltrekkelig. Du har fått mer enn en «talent» så du skal svare til mer.

Gud har elsket deg først og helt — kan du da annet enn gi ham *alt* til gjengjeld?

Endelig er det en dyp sannhet at det religiøse liv kjenner ikke til stillstand: enten *stiger* man oppad eller man *glir* nedad.

Den som ikke streber etter *fullkommenhet* glir nedad mot synden — den som ikke *vil hellighet* arbeider på sin egen gradvise *fortapelse*.

Det er ord nok om «å sette megen frukt» — å vorde hellig som deres far i himmelen er hellig» — «uten hellighet kan ingen se Gud» — «de kloke jomfruer» — «de betrodde talenter» — alle tekster hvorover hver enkelt kan preke for seg selv om «ikke å motta Guds nåde forgyves».

Vi nølte ikke overfor *tankens* krav om den fullkomne *sannhet* — vi nølte ikke overfor *følelsens* krav på den fullkomne *skjønnhet* — skal vi nøle overfor *viljens* krav på den fullkomne *godhet*?

Alt dette med «fullkommenhet» og «hellighet» er ikke katolisme for utvalgte helgensjeler. Det er Guds kallen på deg og meg som jevne hverdagsmennesker.

Det står ikke i strid med Kirkens *minimum* som bare er avgrenset for å tilkjenne at *under* dette låvmål kan overhodet ingen være katolikk. Har vi i vår første tid etter vår opptagen lært å oppfylle *det*, går vegen stadig oppad mot *maksimum*, mot å bli hellig.

Hvori består da hellighet for oss i hverdagslivet?

Kort og godt i at vi gjør først:

- a. hva vi *skal*, så
- b. hva vi *kan*, og endelig
- c. *mer* enn vi kan!

Gud til ære, vår sjel til salighet og nesten til et godt-vitnesbyrd!

Alle våre *muligheter* skal vi omsette i *handling* — alle våre *evner* skal arbeide sammen med Guds *nåde-gaver* til å bære frukt.

Enhver konvertitt som har fått tid til å *orientere* seg i Kirken og som er begynt å innøve seg i katolisisme bør si til sin sjelesørger: «Vær så snill å veglede meg til hellighet!» En *sjelesørger* må det nemlig til, ikke bare en tilfeldig skriftefar, men en prest i hvis hender vi legger hele vår sjel i den fortrøstning at hvis vi ofrer vår kjære frihet vil Gud gjennom ham vise oss veg. Det er et offer — men det offer har Vårherre talt om da han sa ordene om å miste for å vinne, å dø for leve.

Bringer vi det har vi som ordensfolkene fulgt et «evangelisk råd» og ervervet *lydighetens* dyd som ikke vil forbli uten lønn. Vi har gjort noe ut over det pålagte og vi kan vente oss en nåde ut over det alminnelige. Vegen til hellighet finner ingen på egen hånd — den er helgenes vitenskap og Kirkens hemmelighet og den kan man ikke lese seg til. Man føres inn på den veg, selv gå den, erfare seg fram, la seg lede og føre.

Ellers blir vår streben krampaktig, ellers får vi tragedien med de altfor store løfter til Gud, de ubeherskede ofre, det snikende hovmod, frykten, uroen.

Vil du ære Gud, glede din sjel her og hist, øke Kirkens nådeskraft og bli et verdig menneske av «de helliges samfunn», så be din sjelesørger veglede deg til hellighet, til *maksimum*!

XXVI

SOM BARN

Flere ganger kommer barnene igjen i Vårherres tale. Vi skal «bli som barn» — «la de små barn komme til meg» — aller mest, når han lærer oss å be i «Fader vår» — vår far!

Her er en av de store grenselinjer mellom Jesu religion og all annen religion. Han har lært oss at den allerhøyeste Gud overfor oss er vår *far*, mens de andre nøyes med å kalle ham «Guden», «skjebnen», «den store ukjente».

Men når vi no er barn i vår fars heim så har vi i vårt forhold til Gud og vårt liv i ham intet bedre bilde enn å være som barna overfor den beste og kjærligste far.

Og gir ikke dette f. eks. vårt skriftemål nytt lys og ny varme, at vi er barnet som ber vår far om forlatelse, av sorg over å ha bedratt ham? Kan det ikke være et godt synspunkt for vår *kommunion* at vi ikke som de små hunder må nøyes med smuler, men vår far gir oss det beste han har til næring? Og kan det ikke oppdra vår *bønn* at det er barnets tale med sin far i himlen?

(Forts.)

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo